

Doğan Yıldız

ÇAĞLARBOYU TÜRKLER'DE SPOR

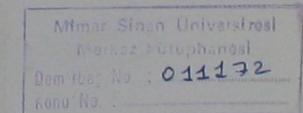

Çağlarboyu
TÜRKLER'DE
SPOR

MSÜ Merkez Kütüphanesi

011172

Mimar Sinan Üniversitesi

Merkez Kütüphanesi

Demet İbaş No : 011172

Konu No :

*"Tarih yazmak, tarih yapmak kadar mühhimdir.
Yazan, yapana sadık kalınır ise, değişmeyen
hakikat, insanlığı yaratacak bir mahiyet alır."*

*"Ben, sporunun, zeki, çevik ve aynı zamanda,
ahlaklısını seveüm"*

İstanbul , 2002

Çağlarboyu TÜRKLER'DE SPOR

Bu kitabın telif hakları © 2002 Telebasım Yayıncılık Reklamcılık Ltd. Şti'ye aittir.

Tüm telif hakları saklıdır. Bu yayın, Telebasım Yayıncılık Reklamcılık Ltd. Şti'nin yazılı izni olmadan, tamamen ya da değiştirilerek yayınlanamaz, hiçbir biçimde iktibas edilemez, fotokopi dahil elektronik ya da diğer yollarla kopyalanamaz. İnternet ortamında yayınlanamaz. Bilgi olarak depolanamaz ve çoğaltılamaz. Bu konuda sorular için, Telebasım Ltd. Şti'ye başvurulması gerekmektedir.

ISBN: 975-93289-0-9

Editör, Doğan Yıldız
Tashih, Doğan Yıldız
Sayfa Düzeni, Seher Kurt- Doğan Yıldız
Kapak Tasarım, Doğan Yıldız
Kapak Uygulama, Seher Kurt
Dizin, Dr. Yücel Dağılı

Renk Ayrimı, Arda Grafik Ofset Haz. Sis. Ltd. Şti
Avni Dilligil Sokak No:24/6 Kat:1 Mecidiyeköy-İstanbul
Tel: 0212-273 17 87- 267 22 40

Basıldığı Yer, Mart Matbaacılık
Mart Plaza, Merkez Mahallesi Ceylan Sokak No:24
Nurtepe, Kâğıthane-İstanbul
Tel: 0212-321 23 00

Yayınlayan, Telebasım Yayıncılık-Reklamcılık Ltd. Şti.
Büyükdere Caddesi No:62/38
Mecidiyeköy-İstanbul
Tel : 0212-275 99 88
Fax: 0212-275 88 22
E-Mail: telebasim@superonline.com

Doğan Yıldız

TeleBasım
İstanbul, 2002

DOĞAN YILDIZ

İstanbul Fatih'te doğdu. Vefa Lisesi sonrası, İstanbul Basın- Yayın Yüksek Okulu Televizyon Bölümü'ni bitirdi. Gazeteciliğe, okulun birinci sınıfında, Türk Haberler Ajansı'nda başlayan Yıldız, bir yıl sonra, TRT Haber Merkezi İstanbul Müdürlüğü'ne, muhabir olarak geçti. 1972 yılında, TRT'nin açtığı spor spikerliği sınavını kazanan Doğan Yıldız, bu kurumda 23 yıl muhabir, spiker, program yapımcısı ve haber müdürü olarak görev yaptı. Birçok Olimpiyat, Dünya Şampiyonası ve Avrupa Şampiyonaları'nda, futbol ve yüzme anlatan Yıldız, daha sonra, gazetede genel yayım yönetmenliği, özel televizyonlarda, spikerlik ve yayın danışmanlığı yaptı.

Türkiye Gazeteciler Cemiyeti ve Türkiye Spor Yazarları Derneği Yönetim Kurulları'nda da, görev alan Doğan Yıldız, Yılın Gazetecisi ve Yılın Spor Yazarı Yarışmaları yanı sıra, bir çok kuruluş ve gazetenin düzenlediği yarışmalarda da, ödüllendirildi.

Doğan Yıldız'ın, "Hakem Sizsiniz", "Sporun Bir De Bu Yani", üniversitelere ders kitabı olarak okutulan, "Türk Spor Tarihi" ile spikerlik kurslarında okutulan "Spikerlik ve Futbol Anlatımı" adlı, 4 kitabı bulunuyor.

He was born in Fatih, İstanbul. Having graduated from Vefa High School, he attended the Department of Television at the İstanbul College of Publishing and Broadcasting. Starting journalism at the first grade of college with the Agency of Turkish News. Yıldız later on transferred to the İstanbul Directorate of TRT News Center as a reporter. After succeeding in the examination of sports commentating opened by TRT in the year 1972, Doğan Yıldız worked as a reporter, speaker, producer and news director for 23 years in the same institution. Yıldız narrated football and swimming in several Olympic Games, World and European Championships. Later on he worked as the general publishing director in newspapers, and as a reporter and broadcasting counsellor in private televisions.

Yıldız has taken part in the Board of Directors of the Committee of Turkish Journalists and the Association of Turkish Sports Writers and he has been awarded not only in such competitions as "The Journalist of the Year" and "The Sports Writer of the Year" but also in other competitions organised by several other institutions and newspapers.

He has written 4 books with titles "You are the Referee", "This Other Aspect of Sports", "History of Turkish Sports", which is studied as a course book at universities and "Reporting and Football Narration" which is another course book for use in courses of reporting and narration.

Eğer, "Beden kültürü" dedikleri, insangücünen, grup çalışması ve dayanışmasıyla ortaya çıkan örnek oluşumların, ülke ve toplum bütünlüğüne dayandırılması, güçlülük, şaglamlık, karakterlilik ve beceriyle, yüreklik, özgüven, azim ve dayanıklılığın yüksek değer kazanması ise;

Eğer, beden kültürü, ahlaki, bedeni ve düşünsel yansıtıcılığın, erdemlilik, doğruluk, cesaret, beden ve ruh sağlığı ile hangi noktalara ulaşabileceğinin kanıtı ise;

Sen, hepsinin bileşkesi, ta kendisisin...

Sen, sadece, Türk Tarihi'nin değil, Dünya Tarihi'nin de, onurusun...

Sizlerle gurur duyuyoruz.

"Bu eseri, herşeyi ile tipik bir Türk Kadını olan, anam Vasfiye Yıldız'ın manevi şahsında, bu görkemli tarihi doğuran, bütün analara ithaf ediyorum. Hepsinin, ellerinden operim.

İçtenlikle... Sevgiyle... Saygıyla..."

İÇİNDEKİLER

İLK İNSANLAR VE SPOR	15
ESKİ TÜRKLERDE SPOR (GENEL)	19
Hunlar	25
Göktürkler	27
Uygurlar	28
Oğuzlar	29
Selçuklular	31
Mısır Türkleri	33
Güreş	34
At ve Atçılık	35
Kayak	40
Okçuluk	41
Mızrak	45
Avcılık	47
Tepük (Futbol)	50
Kılıç	51
Çögen (Polo)	54
Gökbörü (Oğlak Oyunu)	57
Kadın Sporcular	59
OSMANLI İMPARATORLUĞUNDA SPOR (GENEL)	61
Yaya Koşuları	72
Atçılık ve At yarışları	73
Cirit	79
Süngü (Mızrak)	84
Okçuluk	87
Yumruk Dövüşü	104
Tüfek	105
Yağlı Direk	108
Avcılık	109
Tuluk Oyunu	114
Kılıç	115
Tomak	119
Matrak	121
Ağırlık Kaldırma	123
Yüzme	126
Kayık Yarışları	129
Yelken	135
Spor ve Din	139
Sporcu Padişahlar	143
Bilek Güreşi	150
Güreş	151
ÇAĞDAŞ SPORLARA GENEL BAKIŞ	169
Güreş	211
At Yarışları	235
Binicilik	245
Atıcılık	256
Atletizm	263

Okçuluk	291
Boks	297
Geleneksel Spor	311
Sutopu	320
Yüzme	327
Maraton Yüzme	339
Atlama	343
Kürek	347
Dağcılık	353
İzçilik	359
Cınnastık	365
Vücut Geliştirme	377
Eskrim	383
Halter	390
Kayak	401
Briç	408
Havacılık	411
Golf	424
Yelken	429
Sualtı	444
Bisiklet	451
Motosiklet	460
Otomobil Sporları	465
Masa Tenisi	479
Tenis	485
Buz Sporları	492
Bilardo	497
Satranç	503
Judo	507
Taekwondo	515
Karate	521
Engelliler	526
Hendbol	533
Rafting	540
Kano	541
Karting	543
Offshore	546
Offroad	547
Avrasya Maratonu	549
Tüytop (Badminton)	553
Triatlon	555
Bilek Güreşi	557
Bocce	560
Bowling	561
Üniversiteler Spor Federasyonu	563
Aerobik	566
Uluslararası Atatürk Su Sporları Şöleni	567
Plaj Voleybolu	570
Voleybol	571
Basketbol	591
2001 Tunus Akdeniz Oyunları	628
Futbol	629

ÖNSÖZ

"Beden kültürü", insan kadar eskidir ve insanın varoluş ile başlar. Birlerce yıllık akış içinde, "Tarih Sahnesi"nde, "Türkler" ile ilgili bilgiler, M.Ö. 4 bin yılara dayandırılır.

Çin Kaynakları'na göre, Türk'ün, "Varlık çizgisi", M.Ö. 6 bin, hatta, daha derinlere doğru iner, ama, ucun durduğu takvim, henüz, netlik kazanmamıştır.

Net olan bir şey varsın, dünya ulusları içinde, Türk'ün, en eski kaynaklanan bir kaç ulustan biri olduğunu söylüyor. Birlerce yıl, tarihin her döneminde, dimdik ayakta duran, tarihe egemen olan bu ulusu, çok yönlü el etmek, incelemek gereklidir. Bu, büyük ulusun, büyük tarihinin, diğer uluslarından, kendine özgü ayrıcalıkları vardır.

Türk "Koca bir tarib" ve "Koskoca bir beden kültürü taribi"dir. Türk Ulusal Tarihi, beden kültürü üzerine olusur. Böyle bir ulusun, beden kültürü anlayış ve değerlendirmesi, büyük önem taşı. Ancak, Türkler'de spor amaçlı beden kültürü yaklaşımlarının, nerede, nasıl başladığını kanıtlayan belgeler, yoktur. Bunu, insanların evriminden, son milenyuma, bir bütün olarak kabul etmek gereklidir. İnsanlığın oluşumu, Türk'ün kaynaklanması, gittikleri yerlerde, oluşturdukları devletlerde beden kültürü anlayışı, biçimlemesi, uygulayı... İşte, bu bütünlüğü, tek bir başlıkta topladım: "Çağlarboyu Türkler'de Spor".

"Oynayan insan, hareket eden insan" ile birlikte kaynaklanan ve "Spor" anlamına taşıyan amaç ve düzenlemeler, Türkler'in, çağlarboyu, o bütünlüğünü doldurmuyor. Yaşam kavgalarını, varoluş ve egemen oluşumları, her zaman, beden kültürüne dayandırılmışlardır. Sporun, bir eğitim konusu olduğu takdirde, kültürden sayılacağı gözönüne alınır, oluşturdukları toplumlara, hep, eğitmeyi amaçlamışlar, "Ulusal yenilenmede", beden kültürünü, ön planda tutmuşlardır.

"Güçlü olan yaşar" ilkesinin egemen olduğu tarihi akış içinde, her dönem güçlü ve diri olmak, hastalık ve sakatlıkların giderilmesinde, hüzün ve sevinç gürlerinde, törenlerinden, her türlü bir araya gelmişlerinde, hep, "Spor" anlamına yatkınlardır.

Beden gücünün, kültüre dönüşümü, beden kültürünün tarihi gerçeği içinde, herseyi "Aynı kalıpta" görmek ve ilk dönemlerin anlayışını, günün spor görüntülerini ile değerlendirmek, yanılığı düşürür. Çünkü, geçen yüzyılın başına deðin, beden kültüründe, tek amaç vardı. Güçlü olmak, gücü ve yeteneklerini iyi değerlendiren bireylerden oluşan, savaþçı toplumlar yaratmak. İşte, o toplumlar, Orta Asya Bozkırları'nda filizlenen, öztorpaðında gelişen, ardından, 3 kıtayı yurt edinen bir ulusun, "Varlık zinciri"dir. O, zincir, kopmadan, birbirine halkalalarak, ortaya, "Muhtesem" bir tarih çıktı. Asya'yı avucunun içinde tutan, Haçlı Cihan Birleşimi'ne karşı koyan, Malazgirtleri, Mohaçları, Kosovaları yaratan, çap açıp, çap kapatılanların tarihi...

Atla bütünlüşen, kılıçlı kavrayan, yayı gelen, mızraðı fırlatan, çögemi, gökbörüsü, matraqı, tepüðü, tulugu, tomaðğı ile eşsiz bir tarih...

Yenilmezlik armadası Macarları dize getiren, Londra'da, Roma'da rakibini mindere çalan, dünyaya "Türk gibi kuvvetli", "Onun Sivârileri" dediðten, düşlerde, sadece, bir renke UEFA Kupası ile Süper Kupa'yi kuçaklayanlarin tarihi.. İancın, düşüncenin, yürekin, bileyin tarihi... Türk Spor Tarihi... Türk'ün spor tarihi... Bizim tarihimiz...

Yazımıza, hiç bir zaman cesaret edilememeyen bir tarih... Her alanda olduğu gibi, sporda da, "Muhasır medeniyetler seviyesi"ni yakalamak için, yürekten, inançlı, içten ve özverili bir çabannı gerçekleştirdi. Hep, zafer arayışları. Bu kitaptan, "Onur sayfalarımı" birlikte çevireceğiz. "Şeref satırlarımı" birlikte okuyacak ve "Gurur tablolarımı" birlikte seyredeceğiz.

Ancak, bu, upuzun süreç, çok daðınak bir görüntü veriyor. Bu nedenle, kitabı, 4 bölümde ele aldım. 1) İlk İnsanlar, 2) Eski Türkler'de Spor, 3) Osmanlı'da Spor, 4) Cumhuriyet Dönemi'nde Spor.

Bu denli geniş ve derin kapsamı tek kitapta toplayamak, çok, ama, çok zor oldu. Eğer, kitabı, birkað cilde ayırmış olsaydım, parçalanmış aileler gibi, bütünlük değeri, yok olacaktı. Oysa ki, Türk Spor Tarihi, bir bütündür. Özellikle, Cumhuriyet Dönemi, beden kültürü anlayış ve değerlendirmektedeki amaç, biçimleme ve donanım yönünden, önceki tarihten, büyük farklilik göstermesine rağmen... Çünkü, günlerden bu günlere, beden kültürü anlayışı, büyük bir değişime uğradı. Manevi değerler, maddi önemler üzerinde, hep, geriledi.

Bu bütünlüğü oluşturma istek ve cesareti nereden kaynaklandı, gerçekten, ben de bilmiyorum. Sadece, çalıştım... Nasıl ve ne zaman bitirebileceğimi, bilmeden, çalıştım... Ve bu maraton, 26 yıl sürdü, gitdi.

* * * * *

2.5 kez yazılan kitap... Evet... Elimizde tuttuðunuz kitap, iki buçuk kez yazıldı...

Bu kitap, çok uzun bir "Serüven" in ürünü. İlk "Bırıktırma", ilk "Notlama", ilk "Çiziktırma"larından bu yana, tam, 26 yıl geçti. Bu süreçte, başıma ve başıma gelmedi kalmadı! Birçok gence, sporun tarihini öğretmek isterken, belli bir sevgiyle, insanla öðrendiklerim çok şey oldu. Öyle anlar ve anılar yaşadım ki, bazen hüzünden, bazen gülmemekten, göz yaðamamı tutamadım.

Önceleri binlerce, onbinlerce sayfa bulan "Toplu yazım" ve bunların, defalarca "Redakte" ediliði. Her aşamada, kitabın, "Öze dönüsümü".... Ve karışmasın diye, eski sayfaların iptal ediliði.

Mesleğim geregi, "Dünya"da, 3 kıtada görümedigim, az ülke kaldı" diyebilirim. Özellikle, Avrupa'da... Olimpiyatlar, Dünya ve Avrupa Şampiyonaları yanı sıra, maç anlatımları dolayısı ile gittiðim ülkelerde, hep, "Türk"e kaynatılabilen arayışlarda bulundum. "Acabalılarım", bazen kütüphanede, bazen "eski" ya da "yeni", satan kitapçılarda geçti. Hiç ummadığım yerlerde, ummadıklarım buldum. Bir coðukduðum... Taa ki, 1995 Aralığı na deðin... larda geçti. Yillara dayalı kaynaklandırmayı, sonraki yıllarda metne dönüştürmeye başladım. Bir yandan da, görüntü gruplandırmasının konulandırması yapıyordum. Nihayet, Aralik-1995'de, (Bir-iki küçük eskiti dışında) hepsi tamamlandı. Bir akşam, eve girerken, ellerim dolu için, büyükçe bir çanta içinde, tüm "Kitap Zenginligimi", otobüllerin bagajına bıraktım. Ve sabah, sitenin ottoparkına gittiðimde, otomobilin yerinde, sadece, boşluk vardı. Araçım çalılmış, yillarda dayalı emege ñ de, bagajında gitmemi... Sözde ñam anlayıla "Şoke" oldum. Çok uzun süren, otomobileñ kalan boşluğa bakıp, dona kaldım. Ben, doğrusu, hatırlamıyorum, ama, araçlarını almanın gelen komşularımın dediklerine göre, bir de, göz yaðamı...

Tutulan zabitler, falan-filan... Otomobil hiç umurumda degildi. Çünkü, sigortahydi. Ama, önenle, "Yılların cumhurbaþı"nın yok oluşu, yüreğimi yaktı, kavurdu doğrusu... İçimdeki umut, gün geçimi, mum gibi eridi. Sanki, araç bulunacak ya da birileri telefon edip, "Çantayı şura bırakıktır" diyeceklerdi... Uzun süre kendime gelemedim. Kitabı oluştururken, daktılı ile yazıyor, araya, ekleþ yapıyordum. Daha sonra da, Şampiyon Bilgisayar Kurusu'ndan, "Dünya üçüncüsü" olarak takdim ettiler. Hakkı Oran, temize şekiyordu. O, aklına geldi ve hemen tele-